

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Morální teologie

Miroslav Vaněk

IDEÁL LIDSKÉHO TĚLA A JEHO OBRAZ V MÉDIÍCH

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Libor Ovečka, Th.D.

PRAHA 2010

Mé díky patří hlavně PhDr. Liboru Ovečkovi, Th.D., za jeho trpělivost a pomoc při tvorbě mé bakalářské práce a mé přítelkyni, která je mi vždy oporou

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu pramenů a literatury uvedl veškeré použité zdroje.

V Praze dne

.....

Obsah

Obsah.....	3
Úvod.....	5
1 Lidské tělo - fyzická forma lidské existence.....	6
2. Jak vidí lidské tělo Písmo svaté – člověka stvořeného Bohem.....	7
2.1 Starozákonní pohled.....	9
2.1.1 Hebrejský přístup.....	12
2.1.2 Řecký přístup.....	13
2.2 Novozákonní přístup a pohled na lidské tělo.....	14
2.3 Novozákonní antropologie.....	16
3 Písmo svaté a jeho poselství o lidském těle.....	18
4 Povinnosti křesťana vůči lidskému tělu.....	19
4.1 Zdraví.....	20
4.2 Výživa.....	20
4.3 Oblečení a bydlení.....	21
4.4 Odpočinek a sport.....	21
4.5 Povzbuzující prostředky a drogy.....	22
5 Media a jejich současná role ve společnosti.....	23
6 Ideál lidského těla a jeho současná mediální prezentace.....	23
7 Ideál krásy v současné společnosti.....	24
7.1 Ideál krásy pro ženské tělo.....	24
7.2 Ideál krásy pro mužské tělo.....	25
7.3 Tělesné sebepojetí.....	26
7.3.1 Tělesné sebepojetí ženy.....	26

7.3.2 Tělesné sebepojetí muže	27
8 Základní znaky ideálního lidského těla	28
8.1 Výkonnost.....	28
8.2 Neopotřebovanost.....	29
8.3 Dokonalost.....	29
9 Časopisy pro ženy.....	30
9.1 Analýza českého tisku	31
Graf 1	33
Tabulka 1	34
10 Vzájemný střet a protiklady Biblického a mediálního pohledu na lidské tělo	35
Závěr	36
Seznam použité literatury	37
Annotation	38

Úvod

Práce na které jsem začal pracovat a která by měla dokončit má bakalářská studia, je věnována lidskému tělu. Pohled současné populace euro-americké části obyvatelstva (tzv. západní civilizace) na lidské tělo, jeho zákonitosti, důstojnost, přístup k němu, zachází v některých případech mimo obecně přijatelné hranice. Pro průměrného západoevropana tělo často neznámá nic víc než jen nástroj k práci, luxusní předmět či zdroj požitku. To jak média přistupují k prezentaci lidského těla, jeho krásy a zdraví, není vždy v souladu s křesťanskou morálkou a etikou a co je horší, jde i proti člověku samotnému. O to smutnější je, když se toto chování a přístup aplikuje na vlastní tělesnou schránku. Zvláště zavrženíhodná je takováto prezentace v případě, že se jedná pouze o podporu prodeje prostředků a služeb zprostředkovávajících a obchodujících s iluzí ideální či krásné postavy. Toto pak může mít dalekosáhlé následky, například u dospívající mládeže může být takováto prezentace špatným příkladem a může vést až k zdravotním, psychickým či fyzickým problémům a názorovým střetům v rodinách s křesťanskou tradicí.

Úkolem této práce má být určitý přehled toho jak se na lidské tělo dívá Písmo svaté a křesťanská morálka a porovnání zjištěného se současnou mediální praxí prezentace lidského těla. V závěrečné části této práce by měl čtenář nalézt konfrontaci, vzájemný střet a protiklady Biblického a společensky-konzumního pohledu na lidské tělo a případné problémy z tohoto střetu vyplývající.

V této práci by pak čtenář neměl nalézt odpověď na to, jaký je ideál krásy či lidského těla, ale zvážit, jaký má přístup k tělu jako komoditě, která nám byla dána jako neoddelitelná součást, prostředek a průvodce tímto našim pozemským životem. Dále pak může vést k některým etickým otázkám, ke kterým budou muset lidé dříve nebo později zaujmout nějaký postoj, případně se jimi zabývat a to nejen v oblasti morální teologie, ale i v dalších oblastech jako je medicína, sociologie, psychologie a další vědy zabývající se osobou člověka.

1 Lidské tělo - fyzická forma lidské existence

Zájem člověka o lidské tělo se v průběhu dějin nemění, je to dáno především tím, že naše tělo je něco, čeho se během života nemůžeme zbavit. Je to břímě, které nás provází celým životem, od kolébky do hrobu. Někdy nám je jeho síla výrazně ku pomoci, jindy nám jeho slabost znemožní překonat některé překážky, vždy však naše tělo reaguje na nastalé situace a účastní se veškerého našeho pozemského konání a promlouváme skrze něj k okolí. V historii byla období, kdy se tělo těšilo obrovské úctě i kdy byl jeho význam odsunut do pozadí, období kdy se lidé těšili z estetické krásy tělesné schránky a kdy se lidé zajímali co je uvnitř té schránky. Co však bude člověka trápit vždy? Jeho vlastní fyzická identita a její vzhled a údržba. Například ve starověkém Řecku byli obdivováni a oslavováni atleticky vypracovaní muži, stavěli se na jejich počest sochy. V baroku byly baculaté ženy považovány za krásné a za symboly plodnosti. Ať tak či onak, v průběhu staletí se posuzování krásy a lidského těla často měnilo, ne však tak, jak to můžeme sledovat v průběhu 20. a na počátku 21. století. O prožívání ideálu krásy v různých dobách a zemích píše Slovník spirituality.

„Každá vyspělá kultura projevuje sklon přejít od zamlčování těla k tématickému zamyšlení nad ním. V tomto smyslu můžeme vidět analogii mezi dítětem, které si začíná uvědomovat sebe, když objeví své tělo, a procesem výslovného uvažování o tělesném rozměru existence, jaký se vyskytuje v různých kulturách. Každá kulturní syntéza má svůj způsob, jak prožívá tělo a jak o něm mluví. V nynějším stádiu pokročilé průmyslové civilizace vyvstávají neslýchané problémy. Proto také náš přístup k tělu nemá obdobu v kulturních dějinách lidstva. Máme už za sebou filosoficko-etické myšlení, které chtělo překonat dualistickou tradici, jež stavěla duši a tělo do protikladu. Nynějším výchozím bodem jsou spíše rozmanité obtíže, jež souvisí s naší situací ve světě. Šíří se přesvědčení, že chybný vztah k přírodě, který je předmětem živé ekologické debaty, je doprovázen zvráceným vztahem ke konkrétní biologické struktuře našeho těla. „(SPINSANTI Sandro: Tělo, in: Slovník spirituality)

Péče o vlastní tělo, především pak o vlastní vzhled, výdrž a funkčnost těla, lze v posledních letech sledovat ve zvýšené míře. Tyto tendence aktivně ovlivňovat svůj vzhled a tělesnou vitalitu sledujeme stále častěji s neustále rostoucí nabídkou zdravé výživy, tělesných aktivit zaměřených na různé věkové, kondiční a zájmové skupiny

a v poslední řadě na různé kosmetické přípravky a stále rozšiřenější nabídkou různých chirurgicky zkrášlujících zákroků.

2. Jak vidí lidské tělo Písmo svaté – člověka stvořeného Bohem

Tělo člověka je fascinujícím výtvozem, který funguje podle jasně daných pravidel, má své potřeby a funkce, je často ovládán pudy a prostředím, ve kterém se nachází, je křehké a náchylné k nemocím, ale co lze s lidským tělem dokázat, nemůže nikdo předpovědět, ani odhadnout. Není to ovšem dáno pouze stavbou nebo funkcí těla, nýbrž duší a myslí, která člověka pohání a dává mu neustále podněty a často i sílu k dalšímu konání a činnosti, ale především je darem od Boha Otce a podle toho by se k němu měl člověk také chovat a cítit ho. Co by bylo tělo bez duše? Snad jen kus masa podléhající zkáze stejně jako vše okolo.

„Tělo není věc, protože je živé. Tělo jsem já. Tvoří mou osobu. Nejsem jen tělo, protože jinak bych byl pouze dokonalejší živočich. Žádné zvíře nemá nesmrtelnou duši a ani ducha, který by mohl ovládat svět. Stejně tak nejsem jen duše. Nejsem přece žádný anděl nebo duch. Tělo mě připoutává ke světu (k vesmíru), zasazuje mě do historie, pomáhá mi orientovat se v časoprostoru. Tělo a duše ve mně tvoří jednotu, není možné je od sebe oddělit. Jejich vzájemný vztah není jako vztah obsahu k nádobě, nýbrž je to vztah založený na jednotě vytvářející vzájemný celek. Toto vzájemné propojení do celku uznává i současná biologie a medicína. Duše a tělo existují jen ve vzájemném vztahu. Nikdy neexistují samostatně. Duše oživuje tělo a tělo vyjadřuje duši.“ (Co je a kdo je mé tělo?; Daniel Ange; www.vira.cz, 22.6.2010)

Lidské tělo je neodmyslitelně svázáno s duší (duchem) a myslí. Proto lze tvrdit, že živé lidské tělo je člověk. V současné době je však na člověka i na jeho tělo vyvíjen ohromný tlak, kterému se musí dnes a denně bránit a čelit, což se projevuje ve zvýšené zátěži jak na tělo, tak i na mysl.

„Vzhledem k naprosté vzájemné závislosti procesů tělesných a citových a procesů vyvolaných prostředím má neschopnost lidského těla vydržet překotnou změnu používáním tradičních „technik“ odezvu v každé stránce lidského života. Mysl, Tělo a smysly musí fungovat víc, než jsou schopny, při ustavičném vzrůstání napětí.“

Jsou rozšířeny destruktivní účinky trvalého stresu. Projevuje se úzkostí a psychosomatickými chorobami, poruchami spánku a rostoucím používáním léčiv (uklidňujících i povzbuzujících). Neobyčejná epidemie duševních chorob je poslední etapou tohoto rozkladu. Osvobození od psychofyzického stresu se stalo příkazem naší doby.“ (Slovník spirituality, Stefano De Fiore a Tullo Goffi)

Lidské tělo je však Božím darem a proto skutky, které naše těla konají zanechávají na tomto světě stopy naší přítomnosti a svědčí o postavení člověka na zemi a o velikosti Božího díla stvoření v dějinách. Člověk je stvořen Bohem a je mu určeno celé biblické sdělení, proto také v Písmu svatém nenajdeme mnoho zmínek o lidském těle, ale mluví se tu hlavně o člověku.

„Viděli jsme a zaznamenali, že celé biblické svědectví je podníceno existencí Boha a jeho sebesdělováním (zjevením). V tom směru je zde ovšem neodmyslitelný i další činitel, totiž recipient, jemuž je akt božího sebesdělení určen. Lze z biblických knih vysledovat názor na člověka? Můžeme hned povědět, že bible nám nechce podat antropologii. Přitom je v ní plno člověka a lidství. Není to však kniha o člověku, nejvýš o člověku před boží tváří. Ukazuje se nám původ lidství, jeho perspektivy a smysl. Nevyskytuje se tu člověk jako takový (an sich); také ne jako jen z přírody nebo ze sebe vyplývající druh či jedinec; ani jako sociální bytí. Vždy je tu zachycen celý, a to ve své vztažnosti k Bohu, ať už co do svého původu ve stvoření, nebo cílově – eschatologicky. Je zde oslovován přítomnostně a situačně, ve své odkázanosti na Boha z hlediska vlastního sebeuvědomění, své obnovy a ucelení. Je zde zachycen ve své „nábožensky“ nejpodstatnější poloze, totiž jak jej vidí Bůh a jak jej chce mít. Takto se otvírá i jeho nejhlubší sebepoznání; sám o sobě zůstává si hádankou.“ (Člověk; Milan Salajka)

Z toho lze odvodit, že v biblických knihách nenalezneme mnoho zmínek o lidském těle jako takovém, o jeho kráse a podobě. Přesto se z nich dovíme, jak krásný člověk může být a jak bibličtí lidé k tělu přistupovali, případně co pro ně znamenalo.

„Lidé vždy a znovu pátrali po smyslu těla a tělesnosti. Písmo svaté Starého a Nového zákona zná sice opravdu společné struktury lidského bytí, v jednotlivostech však také existují různá pojetí člověka. Mísí se tu hebrejské

a řecké citění, jež jsou rozdílná. Proto není divu, jestliže i Písmo svaté obsahuje různá určení smyslu toho, co znamená „tělo“.(Zapomenuté pravdy o smyslu těla; Karl Lehman)

2.1 Starozákonní pohled

Starý zákon je přípravou na příchod a zjevení „Slova, které se stalo tělem“ a je předobrazem a svědectvím formující se církve. Můžeme v něm zachytit život, vývoj i pády několika kultur, přesto popisu přístupu člověka k vlastnímu tělu se zde nedočkáme. Není to však žádné překvapení, jelikož texty knih Starého zákona jsou hlavně o navázání vztahu Boha s člověkem, od jeho stvoření, přes poučování, trestání, předávání základních morálních norem, ale také ochrany a slibu věrnosti vedoucí až k povýšení člověka.

Na stránkách knih Starého zákona můžeme sledovat nekonečnou Boží lásku k člověku a nespočet darů a milosrdenství, kterými ho obdařil. Již při stvoření daroval mu k užívání tělo, které stvořil jako muže a ženu. Svěřil mu celou zemi, zvířata a rostlinstvo a učinil ho pánem nad vším stvořeným. Tato jeho úloha na zemi se sama nabízí k obrazu stvoření, kdy se člověk stává a je učiněn, aby byl „zpodobněním“ Boha na zemi. Bůh mu dává svobodu a možnost samostatně se rozhodovat, včetně možnosti obrácení se proti samotnému Stvořiteli, umožní mu hřešit. Během věků je však člověku neustále nablízku a s nezměrnou trpělivostí mu naslouchá, radí a poučuje ho.

„Nabízené Boží spásy předchází počátek, nazvaný Boží stvoření člověka. V Genezi podává se jednoduchým slovníkem: člověk je stvořen z materie a oživen. Stal se živou duší vdechnutím života od Boha (1M 2,7) . Tento darovaný dech - duše – je darem fyzické existence, ale současně s tím i darem toho, co činí život skutečným životem. „Učiněný“ člověk, i když opatřený vdechnutím (duší), zůstává v zásadě podobný všemu živému (tvorstvu, zvíři). Jen on byl ovšem učiněn k tomu, aby byl „obrazem a podobou“ Boha. Byl učiněn slovem a Stvořitel s ním nadále komunikoval; dal mu možnost být ve své blízkosti, což se může dít jen s uvědomělou (svobodnou) osobností. Vyvyšuje člověka také tím, že mu dává vládu (mandát) nad ostatní stvořením. To znamená dvojí: zbavuje jej poddanosti a službičkování přírodě, a dává mu možnost její aktivní kultivace. Takže člověk je středem

a korunou stvoření; stvořen Bohem a pro Boha. Dostává svět jako prostor ke své seberealizaci a sebeosvědčení. (Člověk; Milan Salajka)

Pro správné porozumění je nutné si uvědomit záměr textu a okolnosti, ve kterých text vznikl. Cílem tvůrců totiž ve většině případů nebylo objektivně vylíčit historické události, ale spíše tyto události interpretovat. Mnohé knihy také původně nebyly určeny pro literární užití, ale byly určeny k určité příležitosti (liturgie, běžný život). Autoři starozákonních textů, se vzhledem lidského těla, či ideální tělesnou konstitucí takřka nezabývali a pokud ano, bylo to pouze velmi okrajově a mělo to spíše popisný charakter, k dotvoření obrazu dané postavy nebo situace. V popisu osob se drželi spíše přiblížení věku postavy, její moudrosti, rodinným vazbám, pracovitosti a hlavně přístupu a poslušnosti vůči Bohu. V místech, kde se starozákonní text věnuje člověku, nazývá jej rozličnými a pestrými výrazy, které jsou většinou přirovnáním k částem těla, či orgánům jako např. ledví, játra, ucho či oko (viz níže starozákonní výrazy pro tělo). Obecně lze tedy říci, že pokud se starozákonní knihy věnují člověku, pojednávají především o jeho vztahu k Bohu.

„Bible a jmenovitě Starý zákon vnímá člověka jako psychofyzickou jednotku. Jeho závislost na Bohu není tu líčena jen jako jeho nějaká vyšší duševně morální povinnost. Celý člověk, i jeho tělo patří Bohu, závislé na jeho vůli a jeho působení. Tělo není principem zlého, jak to drželi mozi Orientálci a po nich řečtí gnostikové. Bůh daroval život v celku, takový jaký je. Popsat takového člověka, který není tvořen součástmi (ze součástí), nebylo snadné. Je to stvoření hmotné, ‚krvavé‘ a smrtelné, nadané však životním principem, který mu dává možnost smyslového vnímání i myšlení, vůle a vyšších citů – a především vztahu k Bohu. Jak jinak to nazvat než duší nebo srdcem? Tak se označuje ‚střed člověka‘, to, čím se upíná ke svému Tvůrci, ale i to čím se od něj odtahuje a odcizuje. (Člověk; Milan Salajka)

Podle Rethmanna (2007) lze starozákonní obraz člověka vystihnout předně za pomoci čtyř pojmů:

*Slovo **nefeš** znamená původně hrtan či hrdlo, kterým člověk dýchá, pak také dýchání samo a s ním spojenou sílu člověka k životu. Často se slovo nefeš překládalo jako „duše“, což ovšem neodpovídá starozákonnímu chápání; vždyť jestliže není myslitelné bez dýchacího orgánu, neexistuje nefeš bez těla. Tím pádem*

je pojmem nefeš myšlen člověk jakožto celek. Stává se z něj synonymum pro člověka jakožto osobu, v jeho tělesnosti a touhách, včetně jeho touhy po Bohu (např. Ž 42,2n; 63,2; 86,4; 94,19; 103,1n).

*Hebrejské slovo **ruach** původně znamená „vzduch v pohybu“, „dech“ nebo „vítr“. Jelikož byl vítr chápán jako dech mocné bytosti, je chápán také dech jako životní síla či princip života, který byl božstvem vdechnut lidem a zvířatům. Z toho je pak odvozen význam slova ruach jako něčeho, co od Boha člověk dostává (Jl 3,1) . Vdechnutí ruach přenáší člověka do zvláštního vztahu k Bohu. Na základě tohoto vztahu se pak člověk může stát společníkem smlouvy ve vyvoleném lidu Božím. V tomto smyslu je ruach skutečností ducha člověka.*

*Slovem **básár** se vlastně myslí maso v protikladu ke kostem, pak ale také tělo ve smyslu prokrvovaného tělesného života. Ani tady nelze konstruovat žádné bud' – anebo ve smyslu vzájemného protikladu těla a duše. Básáru jsou také připisovány počítky jako duši nebo srdci (např. Jb 14,22; Ž 6,3; 51,10; 63,2; 84,3; Jr 23,9). Ve starozákonním smyslu je celý člověk stejně tak duši (živou bytostí), jako tělem/masem (bytostí tělesnou).*

***Leb**, čtvrtý aspekt starozákonní antropologie, znamená v překladu „srdce“. Leb však zase neznámá jenom tělesný orgán, nýbrž člověka jakožto jednotu rozumu, emoce a vůle. Leb vyjadřuje etický a náboženský postoj člověka a je ústředím, na němž se člověk před bohem osobně a svobodomyšlně rozhoduje. (Albert-Peter Rethmann; Důstojnost těla a zranitelnost duše)*

Při studiu a četbě písma Staré úmluvy je velice zajímavé sledovat jak se s výrazem „tělo“ vypořádávali autoři a hlavně překladatelé. Zvláště pak v hebrejských textech má výraz tělo několik významů a podob. Na následujících řádcích se pokusím uvést několik nejčastěji používaných starozákonních výrazů pro tělo a zachytit jejich význam a použití.

2.1.1 Hebrejský přístup

n^ebélá – původně označuje mrtvolu (Dt 21,23; 1 Kr 13,22–24; 2 Kr 9,37), zdechlinu (Lv 5,2; 11,11.27)

peger – jiný výraz pro zdechlinu (Gn 15,11; 1S 17,46; Jr 41,9). V Lv 26,30 jsou takto označeny trosky model

g^evijjá – snad původně znamenalo vnitřnosti, břicho, pak i celé tělo (Gn 47,18; Neh 9,37; Ez 1,11.23; Dn 10,26) mrtvolu (Sd 14,8; 1S 31,10.12; Nah 3,3)

š^e'ér – hebrejsky znamená původně maso (Mi 3,2), potravu (Ex 21,10; Ž 78,20–27), pak tělo člověka vůbec (Ž 73,26; Př 5,11; 11,17; Jr 51,35)

g^ešém – znamená to, co je hmatatelné, čeho se lze dotknout, u člověka tělo v jeho celosti (Dn 3,27n; 4,30; 5,21; 7,11)

básár – nejčastěji používaný hebrejský překlad, jež znamená maso na rozdíl od kůže, kostí a žil (Lv 9,11; Jb 140,11), maso živého člověka (Lv 13,10) i živého zvířete (Gn 41,3 doslovně z hebr. »šeredné na pohled a hubené masem«), jakož i maso mrtvého člověka (Gn 40,19; Lv 26,29; Dt 28,55; 1S 17,44), zabitého zvířete (Ex 16,8), zvláště pokud jde o potravu pro člověka (Nu 11,13.18; Sd 6,19; 1 Kr 17,6; Ž 50,13; Iz 22,13; 65,4). Ale v rozšířeném smyslu označuje básár i celé tělo člověka (Ex 30,32; Lv 13,18.24; 14,9; 16,4; 1 Kr 21,27; 2 Kr 5,10.14; 6,30; Ez 16,26; 23,20) s kostmi i vnitřnostmi (Ž 38,4.8) a masem (Jb 2,5). Být jednoho těla (Gn 37,27; Neh 5,5; Iz 58,7), jednoho těla a týchž kostí znamená nejužší, pokrevní příbuzenství (Gn 2,23n; 29,14; Sd 9,2; 2 S 5,1; 19,12n; 1 Pa 11,1). Tělovost je podstatou stvořených bytostí, všeho živoucího (Gn 6,17; 7,15.21; 9,11; Ž 136,25), celého lidstva, zvláště v protikladu proti Bohu a na rozdíl od něho a jeho ducha (Gn 6,3.12; Dt 5,26; Ž 56,5; 65,3; 78,39; 145,22; Iz 31,3; 40,5n; 66,16.23n; Jr 25,31; Jl 2,28; Za 2,13). Bůh je Stvořitel a absolutní Pán všech duchů i všelikého těla (Nu 16,22; 27,16), t.j. bytostí nebeských i pozemských, ale člověk je tělo, nikoli duch. Znakem tělovosti je pojítelnost (Ž 78,39; Iz 40,6n), ale také nesvatost a hříšnost (Gn 6,3.12n; Ex 33,20; Dt 5,26; Iz 6,5). Proto bude Bůh soudit všeliké tělo (Iz 40,5n; 66,16; Jr 12,12; 25,31; 45,5; Ez 20,48; 21,4n; Za 2,13). Ale tak jako soud se týká všelikého těla, tak také zjevení spásy je určeno všelikému tělu (Iz 40,5n; 66,23n). Spása bude uskutečněna vyjitím ducha na všeliké tělo (Jl 2,28; sr. Iz 44,3; Ez 36,26n), až Bůh dá člověku místo kameného masité srdce (Ez 11,19; 36,26). Přitom nutno mít na paměti, že Izraelec na rozdíl od Řeků a od nás nečinil podstatného rozdílu mezi tělem a duší, jako by šlo o dvě

různé základní formy existence. Izraelec viděl člověka jako celek. Tělo mu nebylo vězením duše. Celou svou bytostí, celým svým tělem, nikoli jen některou jeho součástí, podléhá Božimu soudu, ale i jeho milosrdenství. Věřit v Boha znamená věřit celou bytostí, tělem, duší kostmi, srdcem a proto Izraelec mluví sice o duši a těle (Iz 10,18), ale duše a tělo byly pro něho tak nerozlučně spojeny, že mezi nimi nemůže být činěn podstatný rozdíl. I duše patří k tělovosti člověka a tělo je přiměřenou manifestací duše, takže lze říci, že tělo je duše po vnější, jevové stránce. O spojitosti těla a duše svědčí také to, že obojí ztrácí život zároveň (Ez 22,25.27). (Novotný, Biblický slovník,1992)

2.1.2 Řecký přístup

sarx – v Septuagintě se hebrejské *básár* pravidelně překládá řeckým *sarx*. Toto slovo původně označuje masitou složku lidského nebo zvířecího těla, také na rozdíl od kostí, potom však obecněji celou lidskou přirozenost čili tělesnost, jak se jeví prostému vnímání. V septuagintním překladu Starého zákona do řečtiny však toto slovo nabylo zúženého a tím upřesněného významu. Hebrejské *básár* totiž bylo v některých významných skupinách překládáno jinými řeckými slovy. Kde *básár* znamená zvířecí maso určené k jídlu, nenajdeme v LXX *sarx*, nýbrž *kreas* (Gn 9,4; Ex 21,28; Sd 6,19; 1 S 2,13; Ž 50,13; Iz 22,13; Ez 11,3; Mi 3,3). Stojí za zaznamenání, že *sarx* v LXX nikdy neznamená obětní maso.

Naznačeným zúžením nabylo slovo *sarx* v LXX zásadního náboženského a theologického poslání. Označuje člověka jako pozemského, pomíjitelného, slabého, na milost Boží stále odkázaného tvora na rozdíl od Boží svrchovanosti, všemohoucnosti, věčnosti, svatosti, od Božího Ducha. Žádný z ostatních septuagintních výrazů pro tělo, nemá podobné zásadní závažnosti.

sóma – tímto výrazem jsou překládána místa, kde *básár* označuje prostě vnějšek lidské bytosti, lidského zjevu, například když se mluví o mytí nebo odívání těla či o jeho nemoci apod.. Zde LXX obvykle překládá řeckým *sóma*, jež lépe vyjadřuje tuto nábožensky a mravně neutrální tělesnost lidského zjevu (např. LV 6,10; 14,19; kap. 15-16 veskrze; 17,16; 19,28; 22,6; Nu 8,7; 19,7-8; 1 Kr 21,27; Jb 7,5) .

2.2 Novozákonní přístup a pohled na lidské tělo

V pravdě se dá říci, že Nový zákon se tělesností a tělem zabývá mnohem více, než Starý zákon. Pojetí těla a jeho teologie je dáno především radostnou zvěstí, že Bůh na sebe vzal lidskou podobu a přebýval mezi námi, proto se lidské tělo a jeho spása stalo ústředním tématem novozákonních textů. V evangeliích je popsán hlavně vztah Ježíše Krista k tělesnosti a k procesům, které s lidským tělem přímo souvisejí jako např. hlad, nemoci, únava a smrt, ale také hříšnost, slabost, strach či podobné věci související s životem člověka. Ústředním tématem Nového zákona, zvláště pak evangelií, je ale ten největší dar od našeho Otce a to vzkříšení a povýšení hříšného těla.

Podstatnou zvěst a učení o lidském těle najdeme pak hlavně v listech apoštola Pavla, který učí první křesťanská společenství přístupu k tělu a vykládá a aplikuje Ježíšovo učení na každodenní životní situace a lidské jednání i ve vztahu k vlastnímu tělu. Jeho učení je pro církve aktuální i v dnešní době a během vývoje církevního společenství se na toto učení odkazovalo mnoho křesťanských myslitelů i filosofů mimo církve. Pavlovou podstatou poselství o lidském těle je, že Kristus je zjevením plného lidství; on je odhalil a naplnil. Pavel pak tento vzor plného lidství přibližoval židům, Řekům a dalším pohanům. Pavel sám se pak drží hesla: žít v těle, ale nikoliv podle těla a nehledat v něm ani slávu.

Pavel se snaží lidem ve formujících se církevních obcích sdělit, že lidské tělo je především místo, kde se člověk setkává s Bohem, kde víra v Boha roste a dospívá, aby sám člověk a jeho tělo bylo vzkříšeno a povýšeno do božího království. Poukazuje na to, že lidské tělo nám bylo svěřeno jako dar od Boha a proto by celé tělo i s jeho projevy a činy mělo Bohu plně sloužit a být mu oddáno, jako náš dar Bohu. Karl Lehmann k tomu ve svém velikonočním listě píše:

Pro sv. Pavla je tělo místem, kde žije víra, a oblastí, v níž člověk slouží. Bůh si nás nárokuje zcela konkrétně, to znamená tělesně a ztělesněně. Boží jednání je tak konkrétní, že nám dýchá na tělo. Do vědomí nás křesťanů dostatečně neproniklo, co říká Pavel o těle a jeho vztahu ke spáse. Nesmíme prostě počítat tělo k „vnějším“ prvkům lidského života, jež jsou v posledku pro jejich pomíjivost lhostejné. Pavel spíše vybízí křesťany, aby svoje „těla přinášeli jako obět živou, svatou a Bohu milou“ (Řím 12,1). „Rozumnost“ oběti záleží právě v celém odevzdání se věřícího člověka Bohu. Jemu se nesmí nic odepřít. Všechno se musí odkázat a svěřit Pánu stvoření. Člověk nesmí omezovat víru jen na niternost a smýšlení.

Svatý Pavel také připomíná, že lidským tělem nesmíme být, jako křesťané oddáni pouze Bohu, ale právě prostřednictvím těla se během života stáváme poselstvím Boží pravdy v evangeliu i pro ostatní lidi, ke kterým díky tělu a duši promlouváme a každodenně se s nimi stýkáme. Proto i naše sociální vazby a kontakty mají být posvěceny, jejich prostřednictvím promlouváme k lidem a zvěstujeme evangelium. K tomuto Lehmann dodává:

“Tělem se tu nemyslí především uchopitelná, lidská fysis, nýbrž celek všech vnějších vztahů člověka, ale i on sám jako tělesně duševní bytost, jež vytváří vztah k druhým lidem a k Bohu. Služba Bohu se uskutečňuje v každodennosti světa tak konkrétně, že se naše tělo nesmí jevit jako nedůležité. Proto k nám Pavel volá, že oblast tělesného si nárokuje Bůh a že je pod jeho vládou (srov. 1 Kor 6,13). A teď následují snad nejhlubší slova o lidském těle, jež nám zanechalo Písmo svaté: „Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě! Bylo za vás zapláceno výkupné. Proto svým tělem oslavujte Boha!“ (1 Kor 6,19). Pavel to říká nejenom o celé obci (srov. 1 Kor 3,16n), nýbrž doslova o každém jednotlivém křesťanovi. Každý je ve svém těle a skrze ně místem trvalé přítomnosti Boha. Proto také má celou svou existenci tuto přítomnost Boží dosvědčovat a činit poznatelnou. Nedá se vypustit žádný úsek života.”

Pro pavlovskou teologii je také příznačný názor, že tělo je zrcadlem duše, již v předchozích částech textu jsme došli k závěru, že lidské tělo a lidskou duši nelze oddělit a vždy je musíme brát jako celek, jedno bez druhého není živý člověk. Proto i svatý Pavel vidí v každém gestě, pohybu, či výrazu tváře odpověď lidské duše na nastalou situaci či kontakt s jiným člověkem. To již ostatně podpořilo mnoho studií z oblastí psychologie, sociologie, medicíny a dalších vědních oborů. Karl Lehmann to ve svém velikonočním listě neopomněl uvést a proto dodává:

Je-li tělo natolik nejhlubším a nejzhuštěnějším výrazem duše a zastupuje tak celé osobní bytí člověka, pak i činy, jež uskutečňujeme v těle, s tělem a skrze tělo, mají hluboký význam. Známe to z mnoha pohybů, tváří a gest všedního dne. Jestliže někoho zdravíme nebo někomu podáváme ruku, dáváme tím něco na srozuměnou. Ne náhodou se říká, že pohledy dokážou usmrtit. Světlo našich očí může být plné nenávisti. Naše tělo je tak rovněž vždy zrcadlem celého člověka. Nejvíce nám o tom

říká obličej člověka. Hledíme-li do tváře člověka, teprve pak se s ním správně setkáváme. Řeč těla musí být proto upřímná. Nesmí nic předstírat, o čem ve skutečnosti nesvědčí. Jinak se stávají skutky našeho těla klamem a ztrácejí hlubokou symbolickou sílu.

Jednotu těla a duše vidí také prof. Rethmann, který nám nabízí tuto jednotu jako základní princip k přijmutí světa:

“Tělo je pro člověka jeho branou ke světu. Pro člověka neexistuje žádný vztah ke světu bez zprostředkování přístupu k němu smysly a stejně tak není žádná duchovní zkušenost bez tělesnosti.”

Jestliže apoštol Pavel mluví o těle jako o obrazu duše, nezbyvá mu než svým bratřím v křesťanských obcích připomenout i jednu ze základních vlastností tělesnosti, a proto se vyjádřil i k otázce sexuality. Stejně jako Pavel se i církve staví v otázkách tělesného, zvláště citlivě k oblasti pohlavního. Svatý Pavel proto připomíná, že mu nejde jen o jakési morální varování, ale že svým pokřiveným přístupem k sexualitě můžeme Bohu nastavovat pokřivený obraz o nás samých, což znamená základní neupřímnost ve vztahu k Bohu.

Proto spatřuje Pavel na příkladu prostituce, tedy spuštění se s lehkou ženštinou, naprosto základní zvrácenost a pokřivenost toho, co má člověk v sexuálním styku konat a poznat. Tak může Pavel říci: „Tělo není pro smilstvo, nýbrž pro Pána, a Pán pro tělo (...) Což nevíte, že kdo se oddá nevěstce, je s ní jedno tělo? Je přece řečeno, budou ti dva jedno tělo! Kdo se oddá Pánu, je s ním jeden duch. Varujte se smilstva! Žádný jiný hřích, kterého by se člověk dopustil, netýká se jeho těla; kdo se však dopouští smilstva, hřeší proti vlastnímu tělu.“ (1 Kor 6,13.16n)

2.3 Novozákonní antropologie

Pokud jsem se zmínil o nazírání na pojem „tělo“ ve Starém zákoně, bylo by nanejvýš nevhodné nechat tento pojem bez povšimnutí ve výkladu Nové smlouvy. Charakteristické je, že jak Starý, tak i Nový zákon poukazuje na jednotu těla a duše a vidí člověka v jeho celistvosti. Tomáš Akvinský v této souvislosti zdůrazňuje: „Pouze jakožto celek je člověk osoba a tvor Boží. Ani jeho materialita, ani bytí jeho ducha, ani tělo, ani duše člověka nikdy nebyli stvořeny pro sebe a ani jako takové nejsou myslitelné“. Zde

ovšem vstupuje do podvědomí zásadní prvek a to Boží přítomnost v lidském těle. Tím, že na sebe vzal Bůh lidskou podobu, se s ním svět setkává v jeho tělesnosti a on se přímo potýkal s lidskou tělesností. Dokazuje nám to nejen v uzdravování a sycení lidí, ale sám se potýká hladem, únavou, strachem a dalšími pro lidi charakteristickými tělesnými vlastnostmi.

Hlavní postavou a průkopníkem Novozákonní antropologie byl apoštol Pavel jehož pojmy se natrvalo staly součástí teologie.

Tělo – sóma. *Je to starozákonní „maso“ oživené dechem, jež se může stát „tělem duchovním“ (1 K 15,45nn). Znamená prostou, neutrální existenci člověka (byťsi zatíženou porušeností), ale v každém případě je to ono „já“, ve kterém mne setkává Bůh. Gnostický názor o bezcennosti těla není přijatelný, jestliže i Vskříšený má své „tělo“. Oproti sómatu bude zde jednou tělo slávy – sóma pneumatikon (Fp 3,21)*

Tělo – sarx. *Ten je svázán výlučně s hříchem. A to ne po židovsku, jako s nějakým pochybením vůči jednotlivému příkazu, nýbrž s hříchem jako s transsubjektivní mocí: Hřích „vešel do světa“, „vládne“ – zotročuje tělo, ústí ve smrt.*

Duše – psyché. *Ačkoli celý Nový zákon používá pojmu duše v helenizovaném ovzduší, chápe jej nadále jako patřící k pozemskému bytí člověka; „z celé duše“ znamená naveskrz, přímo z jádra a středu celé lidské osobnosti. Duše se nevyskytuje bez tělesného života. Také se zde nepředstírá, že by ji smrt vysvobodila k tomu, aby pak jakoby beztlížně žila v čistotě. Nejčastěji označuje přirozené žití individua, někdy se vztahuje ke kategorii života věčného. Vyskytuje-li se tento pojem ve dvojici, pak ne tolik vůči tělu, jako vůči duchu: duše a duch.*

Duch – pneuma. *Mluví-li Pavel o těle, duši a duchu lidském, nechce tím zřejmě říci, že se člověk z těchto stránek skládá, nýbrž že je to celý člověk (1 Te 5,23). Tento duch se může vyskytovat ve dvojici s tělem – soma, sarx, a pakl naznačuje dva různé způsoby existence: tělo je tady totožné s hříchem, s ignorancí vůči Bohu a jeho vůli, zatím co duch je opačný způsob existence, kdy člověk se dává určovat Božím duchem (Ř 8,6n).*

Mysl – nús. *Vystihuje vědomý či intelektuální život člověka. To když chce Pavel vyjádřit člověka jako subjekt, který uvažuje a jedná. Mysl značí rozvažování a rozumné poznávání a je průvodcem k vědomému poslušnému konání (Ř 7,15).*

Pro Pavla je člověk zásadně rozpolcený a tedy nesvobodný. Mysl je dobrá k tomu, aby poznával, jak na tom vlastně je, a aby se rozhodl pro své vykoupení a ospravedlnění ve víře.

Srdce – kardia. *V celém písmu bývá výraz srdce používán na označení centra všech duchovních (duševních) činností člověka; jistě sídlo našeho citového života, ale též myšlení a vůle. Avšak pozor! Je to zdroj jak dobrého, tak zlého v člověku a z něho. Umí být vnímavé a otevřené, právě jako necitlivé a zatvrzelé. V Novém zákoně se tak nejčastěji poukazuje k tomu, co je intimní, skryté nebo i ukryvané, co Bůh zkoumá. Toto srdce Bůh oživuje tak, že do něho vpisuje svůj zákon, osvěcuje je a vlévá do něj svého Ducha. Lze říci, že je to možné bydliště víry (Ef 3,17)?*

Svědění – syneidesis. *Tento pojem, tak oblíbený v etice, je zapotřebí zkoumat obezřetně. Ve Starém zákoně chybí a v řečtině se uchytil poměrně pozdě. V žádném případě to není zdroj autonomního lidského jednání. Není to „vnitřní Boží hlas“. Pavel nikde nemluví o dobrém či čistém svědomí – to jsme se naučili až jinde. Ano, je to nástroj pro kritické zkoumání vlastního jednání. Je dán s lidstvím, i před osvícením skrze víru, na rozlišování mezi dobrým a zlým. Neprodukuje však vlastní normy, zmítá se pochybnostmi a také se může osudově mýlit.*

3 Písmo svaté a jeho poselství o lidském těle

Pokud bychom chtěli shrnout, co Písmo svaté říká o lidství, lidském těle a člověku obecně, pak bychom museli přiznat, že knihy Starého a Nového zákona nehledí na člověka se zájmem o jeho jednotlivé vlastnosti či součásti, nýbrž odkazují jej v jeho celosti na Boha. Člověk je komplexní bytost, která se ve světě zodpovídá Bohu. Pro jeho plnohodnotnou existenci na světě před Bohem musí využívat všech jeho darů, ve své tělesnosti musí být sebevědomý, svobodný a samostatný, jinak by se nemohl vůči Bohu vymezovat, ať už kladně či záporně. Písmo také krom lidké celosti sleduje neustálý zápas mezi tělem, se sklony ke hříchu (tzn. odklánějící se od Boha) a duší (naopak Bohu nakloněné), toto tvrzení dokládá Salajka slovy:

„Neskrýváme, že apoštolské svědectví zavedlo tritochomii tělo, duše a duch. A že je tu uveden i protiklad tělo – duch, přičemž tělem se rozumí člověk ve své od Boha odloučené realitě, zatím co duchem naopak příklon k němu. Následná bohoslovecká reflexe tuto tendenci ještě vyostříla; přiučovala se u dualistické řecké filosofie, kde tělo platilo za cosi vedlejšího, přivěšeného na duši.“ (Člověk; Milan Salajka)

4 Povinnosti křesťana vůči lidskému tělu

Jestliže tedy je lidské tělo pro člověka největším darem od Boha Otce, pak je více než samozřejmé, že má každý člověk, a křesťan o to více, povinnost pečovat o své tělo, tak aby byl schopen fyzicky i psychicky jít na cestě k Bohu. Vždyť dlouhý život je v Písmu svatém pokládán za Boží požehnání.

„Dlouhých let dopřeji mu do sytosti“ (Žl 91,16; srov. Ex 20,12; Př 10,27; Ef 6,2n).

Jestliže při svém vtělení přijal Pán lidské tělo a lidskou duši, pak obé posvětil a pro člověka tedy platí povinnost uctívat posvěcené tělo. To pro nás křesťany znamená ctít své tělo a udržovat jej v čistotě, jako chrám Boží. Člověk musí pečovat nejen o zdraví, ale také o hygienu a tělo. Tato povinnost je v Písmu svatém vyjádřena především v těchto citátech svatého apoštola Pavla:

„Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá?“ (1 Kor 6,19).

„Vybízáím vás, bratři, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť“ (Řím 12,1).

O povinnostech člověka k tělu se již tedy ve vztahu k výše uvedenému nelze přít. Tato povinnost je v písmu jasně uvedena a je převzata i do křesťanské praxe. Karl Heinz Peschke se k těmto povinnostem vyjádřil v díle Křesťanská etika takto:

„Tělesný život a zdraví jsou dobra, která člověku svěřil Bůh. Existuje proto povinnost se o ně starat. Za normálních okolností vede lidi k plnění této povinnosti už pud sebezáchovy. Všichni jsou povinni zachovat si život, zdraví a celistvost údů svého těla a starat se o vše, co vede k tomuto cíli: potravu, oblečení, bydlení, odpočinek. Všichni musí chránit sebe i druhé před tím, co jejich život a zdraví

ohrožuje. Občanské zákonodárství ve věcech hygieny a zdraví zavazuje ve svědomí do té míry, do jaké se jedná o důležitá opatření sloužící veřejnému zdraví (srov. GS 30).

4.1 Zdraví

Udržovat a dbát o zdraví těla patří mezi základní povinnosti. V mnoha státech západní civilizace je zdravotní péče o člověka zajišťována nebo alespoň upravována státem a jeho legislativou. Nejde však pouze o nutnost udržování zdraví tělesného, tedy o optimální a harmonické fungování organismu. Je nutné také dbát na zdraví ducha, tedy psychické zdraví a duševní blaho. Peschke dodává:

„Pojem zdraví tedy nesmí být chápán jen ve smyslu zdraví tělesného. Zdraví ducha a duše jsou ještě důležitější. Poměrně slabé nebo nějak postižené tělo, které poslouchá ducha a slouží potřebám lásky k Bohu a k bližním, má k ideálu lidského zdraví blíže, než zdraví, které sice kvete, ale přitom potlačuje svobodu ducha. Kritériem lidského zdraví není pouze tělesná vitalita. Spíše je jím co největší způsobilost člověka pro jeho celkové poslání.“

4.2 Výživa

Křesťanská víra nepřikazuje ani nezakazuje, jaká jídla nebo pokrmy jíst či nejíst. Nabádá však k dodržování určité vyváženosti ve stravování, dodržování střídmosti a určitého řádu při stravování. Člověk by neměl jíst či pít pro smyslové potěšení, nýbrž by měl jíst tolik, aby byl zdravý a sytý natolik, aby měl dostatek energie na práci a každodenní povinnosti. Peschkeho Křesťanská etika k tomu dodává:

„Jídlo a pití musí být mravně řízeno. Sebezáchova vyžaduje dostatek výživy. Aby Bůh zajistil, že bude člověk přijímat dostatečné množství výživy a bude tedy plnit tuto mravní povinnost, spojil ji s příjemnými pocity, jako je tomu také u ostatních pudů. Těšit se z toho není nesprávné, pokud jídlo a pití zůstávají podřízeny účelu výživy. Hrozí však nebezpečí, že člověk překročí meze správného řádu a začne jíst nebo pít jen pro své potěšení a v rozporu s požadavky zdraví.“

Na stravování se v současnosti váže i snaha člověka o udržení optimální a zdravé výživy pomocí diet a dietetických programů. I křesťané by měli dodržovat pravidelnou dietu a to formou půstu, ke kterému se Peschke ve výše uvedeném zdroji vyjadřuje takto:

„Půst napomáhá kontrole nespořádané žádosti po jídle a pití a ve formě zdravotní diety je také prostředkem k upevnění zdraví. Půst vykonával i náš Pán (Mt 4,2) a doporučil ho svým učedníkům (Mt 6,16-18), ačkoli také prohlásil, že pro půst se nehodí každá doba (Mt 9,15). Církev si půstu vždy cenila a svými doporučeními a příkázáními k němu vede své věřící.“

4.3 Oblečení a bydlení

Poskytovat fyzickou ochranu před vlivy prostředí, počasím a chránit a udržovat bezpečnost, mají za cíl oblečení a bydlení. Těmto svým cílům musí být také správně uzpůsobeny. Špína a nečistota v prostředí, kde žijeme, či na oblečení, které nosíme jsou nebezpečím pro zdraví. Nečisté prostředí či oblečení je ideálním místem pro rozmnožování bakterií, nemocí a škůdců, kteří mohou výrazně ovlivnit naše zdraví. Přinejmenším v tomto ohledu je rozumná hygiena v oblékání a bydlení požadavkem mravnosti, ale také projevem ohleduplnosti a slušnosti k okolí a k druhým lidem. Peschke si všímá také vztahu současné populace k oblečení, zvláště pak k módě:

„Oblečení někdy může ohrožovat zdraví a pak vznikají mravní problémy, ať už kvůli módě a pošetilosti nebo kvůli nedbalosti a nečistotě. Móda má nad řadou žen opravdu naprostou moc, jež často, jak potvrzují lékaři, škodí jejich zdraví. Ačkoli by zdravá móda měla být cílem celé společnosti, každý jednotlivec si v této záležitosti musí uchovat tolik nezávislosti, aby sám dokázal odmítnout takovou módu, která je škodlivá jeho zdraví.“

4.4 Odpočinek a sport

O zdravém vlivu odpočinku a sportu (nikoliv vrcholového sportu) na lidské tělo nemůže nikdo pochybovat. Mnohé studie prokázaly zdravotní prospěšnost sportovních aktivit a pravidelného odpočinku. Vznikly obory a disciplíny, které se zdravotně správným sportováním a odpočíváním přímo zabývají. Lze tvrdit, že odpočinek a sport jsou příkázáním přirozenosti. Peschke se při posuzování sportování a odpočinku odkazuje i na dokumenty 2. Vatikánského koncilu:

„Sportovní aktivity jsou protilékem proti lenosti, svalové ochablosti, obezitě a jejich průvodních jevům, jako například vysoké hladině cholesterolu, srdečnímu infarktu, mozkové mrtvici, cukrovce, atd. Při sportu a zvláště při kolektivním sportu si lze osvojit i řadu ctností: solidaritu, spolupráci, iniciativnost, čestné soupeření, dodržování pravidel, respekt k druhým, loajalitu, důvěru, překonání touhy po dominanci, přijetí vlastních omezení a porážek. Také příznivci sportu ze hry získávají oceňováním výkonů aktivních sportovců a odmítáním nečestnosti a individualismu. 2. Vatikánský koncil hodnotí tělesné cvičení a sportovní události jako prostředky utváření člověka, které „pomáhají k udržení duševní vyrovnanosti jednotlivce i společnosti a k uskutečnění bratrských vztahů mezi lidmi každého postavení, národnosti nebo odlišné rasy“ (GS 61).

4.5 Povzbuzující prostředky a drogy

Při používání povzbuzujících prostředků platí více než kdy jindy umírněnost a stará moudrost „všeho s mírou“. Daleko více než u jídla platí u povzbuzujících prostředků uměřenost v používání, jelikož tyto prostředky mohou být v nadměrné míře užívání zdraví škodlivé a často mohou vést ke vzniku závislosti. Obzvláště to platí při užívání tabáku a alkoholických nápojů, které je prokazatelně spojováno s mnoha civilizačními zdravotními problémy a je v přímé souvislosti se vznikem srdečních infarktů, rakoviny a mozkových příhod. Užívání těchto prostředků má také značný vliv na vývoj plodu a přirozený vývoj dětí. S alkoholem je také spojeno riziko úrazů a autonehod.

Užívání drog, zvláště pak amfetaminů a opiátů, je v současné společnosti jeden z nejzávažnějších problémů. Lidé užívající tyto drogy často natrvalo ničí nejen fyzickou, ale také psychickou stránku svého zdraví, čímž mohou natrvalo ovlivnit svou osobnost. U uživatelů drog je vysoká pravděpodobnost výskytu přenosných chorob jako je například AIDS či hepatitida B a C. U závislých matek je pak vysoké riziko porodu fyzicky či mentálně postiženého dítěte.

S drogovou problematikou jsou spojeny i sekundární projevy jako rozpad rodin a rodinných vazeb, sociální vyloučení a zvláště závažný problém kriminality. Lidé drogově závislí a narkomani jsou potom pro společnost přítěží a stát i nestátní organizace vynakládají obrovské prostředky na jejich léčení, rekonvalescenci a zapojení zpět do společnosti.

5 Media a jejich současná role ve společnosti

S rozvojem průmyslu a technologií v průběhu 20. století se vývoj médií a jejich důležitost ve společnosti neustále zvyšoval. Od zprostředkovávání informací a přenosu aktuálního dění se média postupně pod vlivem rostoucí poptávky začala čím dál více soustředit na propagaci produktů a služeb. V dnešním světě se média a jejich obsah stala neodmyslitelnou součástí každodenního života jedince. Zprostředkovávají informace o okolním světě, jsou zdrojem zábavy a jsou také prostředkem pro komerční komunikaci. Stejně jako již mnohokrát v minulosti byla média zneužita k politické a třídní propagandě, je otázkou zda nejsou v současnosti média využívána (zneužívána) k prodeji produktů, zboží a služeb různých výrobců a firem. Zda jsou některé informace médiu předávány čistě ze zjištěného důvodu, či snad mají nějaký skrytý, podvědomý důvod nebo cíl. Například v článku zveřejňujícím výsledky crash testů u vyráběných automobilů, si může čtenář udělat obrázek o tom, jak automobilka usiluje o bezpečnost motoristů, ale je také skrytě ovlivňován pro případný nákup automobilu. Právě působení médií na prodej výrobků má obrovský vliv nejenom na ekonomiku, ale i na utváření hodnot, kulturní prostředí a vývoj společnosti a trendů ji ovlivňujících. Odborníci na mediální prostředí však poukazují na to, že média kulturu nejenom reflektují, ale že ji také (často i aktivně) ovlivňují a vytvářejí. Tato mediální mašinérie se v posledních letech rozrostla do obřích rozměrů a doslova na nás útočí ze všech stran. Při hlavní náplni médií, kterou by mělo být předávání informací, je otázkou zda se ještě některá média dají považovat za nezávislá, když jsou téměř všechna závislá na inzerci či dotacích. Nutno samozřejmě oddělovat média odborná (zaměřená na určitou oblast zájmu) a veřejná či společenská. Je nutné také dodat, že média, ať už veřejnoprávní či soukromá, a hlavně jejich obsah jsou více či méně kontrolována či regulována různými radami a výbory, které dbají na dodržování základních norem.

6 Ideál lidského těla a jeho současná mediální prezentace

Pokud bychom měli od mediálního prostředí očekávat nějaký negativní vliv na jedince či celou společnost, pak by to měla být především právě obava o skrytou „výrobu“ ideálního člověka. Takovýto „ideální“ člověk by pak měl především utrácet co nejvíce peněz a pokud možno žít pouze současností. V posledních letech jsou podobné útoky na osobní integritu cíleny zejména na ženy, které se staly hlavní kupní silou v dnešní materialistické společnosti. Je to dáno hlavně jejich rolí v rodině, kdy ženy mají především na starosti zajišťování chodu domácností a péči o děti, muži naproti tomu mají roli živitele rodiny.

Ukazuje to sociologický průzkum „Podoby otcovství v České republice“, který pro Ministerstvo práce a sociálních věcí realizuje agentura MEDIARESEARCH.

“Z výsledků výzkumu je patrné, že drtivou většinu činností spojených s každodenní péčí o děti a zajišťování domácnosti mají na starost ženy – matky. Ty v průměru obstarávají 75 % domácích prací, 73 % každodenní péče o děti a 68 % nákupů. Muži – otcové mají nadpoloviční podíl pouze u většího finančního rozhodování, což souvisí i s jejich rolí živitele rodiny.” (Muži živí rodinu, do péče o děti a domácnost se zapojují málo, www.marketingovenoviny.cz, 22.6.2010)

7 Ideál krásy v současné společnosti

V současné době jsou ve společnosti stanoveny jak ženské, tak mužské ideály krásy - ženy mají být krásné a něžné, muži silní a nezávislí. Každá doba má svůj ideál krásy, který je přirozený do té doby, dokud nezačne poškozovat tělo a psychiku. Přijímat ho je dobré, dokud nám přináší estetický užitek, a tak nás obohacuje. V dnešní době se ale rozvinul do podoby módního diktátu, který klade obrovské nároky na obě pohlaví. Vytváření vlastní image nevychází z osobních hodnot jednotlivce, ale z tlaku společnosti. Dochází tak k paradoxu, že ačkoliv je ideál ženské i mužské krásy v představách žen i mužů odlišný od ideálu mediálně vytvořeného, mnozí lidé jej vědomě či podvědomě touží napodobit. To je však přirozenou cestou téměř nemožné. Snaha o přizpůsobení se, je nejen zdrojem komplexu méněcennosti, ale vede i k nepřirozeným zásahům do lidského těla - například k plastickým operacím anebo může ústít až v psychické poruchy jako jsou mentální anorexie a bulimie.

7.1 Ideál krásy pro ženské tělo

Současný ideální vzor ženské krásy je velice blízky vzhledu modelek, které i když prezentují dospělou ženu, často nejsou ještě plnoleté a jejich věk se pohybuje mezi 14 – 18 rokem života. Můžeme tedy říci, že ideální krásná žena by měla mít postavu dívky před vstupem do puberty. Takováto “kráska” je tedy hubená, má dlouhé nohy, bez boků a stehen. Měla by mít ploché břicho, plná ňadra, dlouhý krk, lesklé vlasy, malou bradu, plné rty a velké oči.

Ženské tělo se v období puberty začíná zakulacovat, a právě v této době dívkám rostou prsa, boky a probíhá klasický proces dozrávání těla do přirozené (zdravé) podoby, související s hormonálními změnami. K tomu se také často připojují problémy s pletí. Je

velice těžké tento více uvedený ideál udržet ve dvaceti letech, natož když je ženě třicet pět. Mgr. Katarína Filasová, ve svém článku Vztah k vlastnímu tělu, k tomu dodává:

„Paradoxní je, že zatímco průměrné dívky jsou čím dál větší a víc váží, ideál krásy je čím dál štíhlejší. Proto je dnešní mediálně prezentovaný vzor krásy pro většinu dívek nedostupný. Přesto o něj dívky i ženy usilují, a to mnohdy i podvědomě. Současná norma totiž vymezuje krásu, respektive štíhlost jako úkol, který je třeba zvládnout. Navíc vztah k vlastnímu tělu jako součásti identity se vytváří v období puberty. V této době jsme jistě velmi náchylní k tomu být ovlivněni médii.“

Feministická skupina Ženy 8. března, také upozorňuje na nepříjemnou prezentaci ženské role ve společnosti, kterou média často dělí pouze do tří skupin a na individualitu či problémy znesnadňující ženám vymanit se z těchto zaběhnutých představ o ženské roli, vůbec neberou zřetel.

„Média vytvářejí a upevňují stereotypní obraz ženy a jejích rolí ve společnosti. Žena je představována převážně ve dvou podobách: jako opora muže, jemuž vytváří zázemí a domácí pohodu anebo jako sexuální objekt, který má připoutat pozornost k nabízeným produktům. Existuje sice ještě třetí model ženy - manažerky, podnikatelky, ženy ve významném společenském postavení - ten je však pro běžnou ženu téměř nedosažitelný. Ve všech třech případech je žena prezentována jako šťastná a bezstarostná bytost. O každodenních problémech jejího života, domácím násilí, nejružnějších formách diskriminace a ponižování se média v podstatě nezmiňují. Za každým zářivým úsměvem se ale skrývají hodiny dřiny, přemáhání a podřizování se nesmyslným společenským konvencím. Realita se vytrácí.“
(Žena a média, www.anabell.cz, 22.6.2010)

7.2 Ideál krásy pro mužské tělo

Ani mužům se stanovení ideálního vzhledu nevyhnulo. Se záplavou ženských časopisů se nakladatelství rozhodla zaplnit díru na trhu a v posledním desetiletí můžeme sledovat nárůst v počtu magazínů, týdeníků a časopisů pro muže, které jim podvědomě nabízí, nejenom jak vypadat fyzicky, ale také jak se oblékat, v jakých autech jezdit, kterou

kosmetiku používat. Zatímco naši otcové měli ve svých toaletních skříňkách pouze prostředky na holení, v dnešní době není problém vybírat mezi deními i nočními krémy na pleť či proti vráskám pro muže od různých výrobců. Nárůst tlaku na mužskou „dokonalost“ si všímá také Mgr. Filasová:

“To však zdaleka neznamena, že muži jsou z tlaku médií vyloučeni. Od 80. let se v reklamách daleko více objevuje i mužská postava. Muži, kteří v reklamách vystupují, na rozdíl od žen nejsou vyhublí, ale jsou hlavně mladí, štíhlí a mají svalnatou postavu. V důsledku toho se i chlapci a muži ocitají pod zvýšeným tlakem, aby byli štíhlí a svalnatí. Když se jim to nedaří, jsou se sebou mnohdy nespokojeni, a rozhodně to nepřispívá ke zvýšení jejich sebevědomí.”

Dalo by se říci, že co se krásy týče, jsou muži oproti ženám v lepší pozici, přesto i na ně bude postupně vyvíjen stále větší tlak. Muži jsou také, spíše než ženy, hodnoceni podle pracovní úspěšnosti a společenského postavení.

7.3 Tělesné sebepojetí

S ideálem lidského těla úzce souvisí tělesné sebepojetí. To jak člověk vnímá své tělo, hraje důležitou roli v jeho přístupu k tělu obecně. Toto sebepojetí je ovlivňováno měnícími se hodnotami a normami, stejně jako kulturním prostředím. Prožívání vlastního těla a přístup k němu, výrazně ovlivňuje celkovou sebeúctu. Fialová (2001) k tomuto prožívání těla uvádí:

„Vnímání a prožívání těla je ovlivněno sociálními faktory. Abychom svému tělu plně porozuměli, musíme se zabývat nejen vlastní zkušeností a prožíváním, ale také kulturním prostředím a jeho požadavky a tlaky na vzhled i funkčnost lidského těla. Jedině studium psychologie a sociologie těla, které vidí interakci mezi individuálními a společenskými faktory může vysvětlit způsob, jak člověk vnímá a prožívá vlastní tělo. Nevyhnutelně nemusí existovat spojení mezi subjektivním prožitkem těla a tím, co vnímá vnější pozorovatel.“

7.3.1 Tělesné sebepojetí ženy

Štíhlost žen je v dnešní západní společnosti něco jako kontrolní bod. Ženy tím dávají najevo, že mají své tělo pod kontrolou, že jsou přitažlivé, tak jak se od nich očekává a že se snaží udržet mladiství vzhled. Stejně jako je štíhlost, diety či kosmetická péče trendem

dneška, byli dříve ženy soustředěné na používání korzetů či tvarování chodidel. Většina žen je podle současných průzkumů nespokojena se svým tělem, nejčastěji s partiemi jako břicho, stehna a boky a proto se snaží všemožnými prostředky tento stav změnit. Fialová (2001) upozorňuje, že věk nespokojených žen se stále snižuje:

„Již dívky ve věku osmi let uvádějí nespokojenost s tělesnou hmotností a postavou a preferují společensky žádané štíhlé tělo. Patrná je objektivizace a kritika vlastního těla. Ženy jsou již od základní školy vnímavé ke společenským tlakům na vzhled jejich těla. V období adolescence vrcholí u dívek obavy o obraz postavy vzhledem k probíhajícím tělesným změnám, jež dívky vzdalují od ideální štíhlé postavy, jakou by chtěli mít. Adolescence je chápána jako doba změn, sebeuvědomování a hledání identity. Výzkum spolehlivě prokázal, že většina mladých dívek ve věku 13 – 16 let je nespokojena se svým tělem, připadá si tlustá a chtěla by zhubnout. Dospívající dívky nejsou v souladu se svým tělem a jejich postava se pro ně stává jednou z nejdůležitějších starostí.“

7.3.2 Tělesné sebepojetí muže

Spokojenost muže s vlastním tělem je určitě větší než u žen, přesto se v posledních desetiletích tato spokojenost začíná snižovat. Muži by obecně rádi dosáhli středně velké (mezomorfní) postavy. Oproti ženám se tedy nesnaží zhubnout, ale naopak spíše nabrat, ale pouze na svalové hmotě. Snaží se toho dosáhnout především prostřednictvím sportovních aktivit, cvičením a posilováním problémových partií. Na rozdíl od žen nevyužívají dietetických programů, ale v jídle se spíše soustředí na zdravou a vyváženou stravu. Vnímání a touha po změně vlastního těla začíná u muže podle Fialové (2001), dříve než u dívek:

„Chlapci si uvědomují rozdíly ve tvaru postavy již asi od pěti let a zhruba od té doby dávají přednost mezomorfní postavě. Třebaže jsou se svým tělem více spokojeny než dívky a nejsou náchylní k dietám, i oni prochází fyzickými a duševními změnami spojenými s pubertou, které je vedou k menší spokojenosti se svým tělem. Muži na svém těle označují za problémové partie břicho, bicepsy, ramena, hrudník a svalový tonus obecně.“

8 Základní znaky ideálního lidského těla

Podle současné mediální prezentace je ideální lidské tělo hlavně štíhlé, Ludmila Fialová k tomu uvádí:

„V různých dotazníkových akcích v letech 1989 a 1990 odpovídala každá druhá žena a každý čtvrtý muž, že mají minimálně jednu redukční dietu za sebou. Toto držení diet je motivováno především nespokojeností s vlastní hmotností nebo postavou. Většina žen, ale i někteří muži, chtějí být štíhlejší. Štíhlost se stala hodnotou, cílem snažení mnoha lidí. Štíhlost je považována za podmínku výkonnosti, atraktivity a osobního štěstí. Štíhlost je všudypřítomná díky médiím – noviny, časopisy, film, televize nám vnucují denně štíhlý ideál těla.“ (Moderní body image; Ludmila Fialová)

Pokud bychom chtěli odpovědět na otázku, jaké jsou parametry ideálního těla v současné společnosti, pak se můžeme opřít o základní rysy, které média zmiňují. U těchto rysů pak vždy najdeme kladné i záporné body. Když si shrneme jak například ženské časopisy prezentují lidské tělo, zjistíme že by mělo být především výkonné, neopotřebované, dokonalé a jeho nositel by jej měl umět ve společnosti využít ve svůj prospěch. Samozřejmě že bychom těchto přívlastků dokonalého těla mohli odhalit více, tyto výše uvedené jsou však nejčastěji prezentované a proto se u nich na chvíli pozastavíme.

8.1 Výkonnost

Pokud chce v dnešní společnosti člověk být úspěšný, což je samo o sobě velmi těžko měřitelné, musí dobře vypadat a k tomu navíc fyzicky zvládat svůj každodenní program. Pro ženy to při jejich starosti o rodinu platí dvojnásob. Svůj život hodnotíme často podle dřívějších vzorů, ať už rodinných nebo společenských. Přesto jestliže je našim vzorem hollywoodská herečka, pak musíme počítat s určitými rozdíly v denním harmonogramu. Proto pokud sečteme aktivity nutné k dosažení ideálního těla a ostatních běžných aktivit, pak musí být maximálně výkonný. Podle médií, zvláště pak ženských časopisů, by měla žena zvládnout aktivně sportovat a doma cvičit, být úspěšná a výkonná na pracovišti, zvládnout zajistit péči o rodinu a domácnost, společensky a kulturně žít a v neposlední řadě se postarat o svůj vzhled a pravidelnou údržbu.

8.2 Neopotřebačnost

Ze záplavy článků o krásných ženách a jejich starostí o vzhled dojdeme k závěru, že krásná žena jakoby nestárne. Tyto články jsou většinou doplněny fotkami mladých krásných dívek a jsou doplněny o informace o produktech na potlačení vrásek, opalovacích, deních i nočních krémech a dalších produktů kosmetických firem. Ne všechny fotky u takovýchto článků pak udávají věk modelky, který by měl odpovídat věku cílové skupiny daného produktu.

8.3 Dokonalost

Tam kde už ženám nepomohou krémy a cvičení, přichází řada na estetickou nebo-li plastickou chirurgii. V dnešní době hlavně ženské časopisy a magazíny referují o zkrášlujících chirurgických zákrocích hereček, moderátorek a dalších mediálně známých tváří stále častěji. V některých případech se zdá, že tyto časopisy plastickou chirurgii doslova propagují, informace o tom, že jakýkoliv chirurgický zákrok do lidského těla znamená riskování zanesení infekce, či jiné komplikace, která se u operací může vyskytnout, se velice často vytrácí, případně se vůbec nezmiňují. Kupodivu se téměř vždy dozvíme, že je operace bezpečnější nebo šetrnější k lidskému tělu, než tomu bývalo dříve. Je nutné si uvědomit, že fotky modelek z titulních stránek časopisů, jsou graficky upravovány, retušovány a jinak pozměněny, tak aby se nezobrazila jediná „chyba“ na těle objektu.

“Většina fotografií modelek je však dodatečně upravena počítačem - paže, nohy a boky jsou zeštíhleny, odstín kůže změněn a oblečení upraveno tak, aby lépe padlo. Někdy jsou dokonce fotografie sestaveny z nejkrásnějších částí těl různých modelek a neskutečný ideál je hotov. Z těla se tak stává jakýsi předmět, s nímž je možno zcela libovolně manipulovat, aby vyhověl danému účelu.” (Žena a média; www.anabell.cz, 22.6.2010)

9 Časopisy pro ženy

Mezi médii, patří mezi zvláště záluďné, časopisy určené a cílené na ženy. Doslova neetický, cílového čtenáře matoucí a dospívající dívky demotivující a ohrožující druh prezentace lidského těla, je často zobrazen právě v ženských časopisech. Neustále se opakující rubriky jako módní policie, hodnotící a známkuující oblečení žen, který absolutně nerespektuje individuální svobodu a osobitost žen v oblékání. Detailní informace o dietetických progamech modelek a hereček nejsou doplněny o informace jejich doprovodných sportovních aktivit nebo o zdravotním a tělesném stavu jejich těl. Takovéto diety pak mohou být pro běžnou dívku či ženu naprosto kontraproduktivní. Pokud bychom potom posuzovali obsah těchto časopisů podle těchto informací, mohli bychom lehce dojít k závěru, že jsou vlastně pro běžnou ženu takřka bezcené. S tímto názorem koresponduje i příspěvek v článku Žena a media, zveřejněný feministickou skupinou Ženy 8.března na webových stránkách občanského sdružení Anabell:

Zejména takzvané ženské časopisy vysílají k ženám rozporuplné signály. Vedle časopisů tradičního typu (Vlasta, Katka), kde se klade důraz na roli ženy v domácnosti a rodině (např. rubriky o vaření, šití; také zdravotní a psychologické poradny), existuje též mnoho nových časopisů, adresovaných moderní či náročné ženě. Na jedné straně jako by zvyšovaly ženám sebevědomí, především v článcích o tom, jak být krásná, úspěšná a sexy, jak se prosadit, a na druhé straně však ženám přikazují, jak vypadat. Dávají falešný pocit svobodné volby, říkají sice: buď svá, ale zároveň nabízí jen jeden, pro většinu žen nedosažitelný vzhled - v jednom čísle časopisu najdete článek o tom, že mít jiné míry než 90-60-90 ještě není důvod k sebevraždě, a hned potom si přečtete na dalších dvaceti stranách, jak zhubnout. Z téměř všech stránek časopisů se dívají mladé, krásné, štíhlé až nezdravě vyhublé modelky, které navíc září dokonalým štěstím. Výzkumy prokázaly, že většina dívek v pubertě (asi 71%) velmi rychle ztrácí sebevědomí, protože neodpovídá mediálnímu obrazu dokonalé ženy, a jejich pokusy o dosažení takového vzhledu pak často končí vážnými zdravotními poruchami. Psychické problémy mohou přetrvat celý život.”

Stejných problémů si všímá také Fialová (2001), když se snaží vystihnout podstatu informací uveřejňovaných v ženských časopisech:

„Články v časopisech o dietách a cvičení, fitness a kráse těla nám řeknou, jak tvarovat a přetvářet naše těla, jak si najít vlastní dietní styl, svůj styl cvičení ...

Takové články nezpochybnují předpoklad, že štíhlost je nejlepší. Autoři se obvykle nezmiňují o tom, že by se tělo mohlo pokusit chránit své zdraví tím, že by si udržovalo přirozenou individuálně žádoucí hmotnost. Předpokládá se, že odhodláním a silou vůle zvítězíme nad svým nepřítelem tukem a ovládneme svá těla.“

9.1 Analýza českého tisku

Na Fakultě tělesné výchovy a sportu univerzity Karlovy, proběhla v roce 1999 analýza a rozbor českého tisku, s cílem zjistit jak o vzhledu lidského těla informuje český tisk. Hodnocení provedla diplomantka po konzultaci s odborníky z Fakulty tělesné výchovy a sportu a po dohodě s vedoucí své práce. Některé výsledky této diplomové práce (Miškocová, 1999 pod vedením Dr. Fialové) přináší následující tabulka (viz. tabulka 1) a graf (viz. graf 1).

„V českém tisku z ledna a května 1999 jsme podrobili rozboru články se vztahem ke vzhledu lidského těla. Šlo o některé nejčtenější deníky (1 týden), týdeníky a měsíčníky (1 měsíc), ve kterých jsme zjišťovali všechny informace vztahující se k formování postavy (prostřednictvím tělesných cvičení, výživou, volbou vhodného oblečení nebo chirurgickým zásahem). Hodnotili jsme jejich množství (počet zveřejněných informací ve sledovaném období) a jejich kvalitu (3 body za odbornost a bezchybnost informací, 1 bod za hrubé nedostatky).“ (Fialová 2001)

Z uvedeného výzkumu vyplynulo několik zajímavých informací. Nejvíce článků poskytovalo informace o tělesných cvičeních, věnovaly se zejména posilovacím cvičením a vytrvalostním aktivitám, zajímavé u těchto článků bylo, že informovaly především o cvičení na posilovacích strojích, aktivity v přírodě jako běh, jízda na kole apod. nebyly téměř zmíněny.

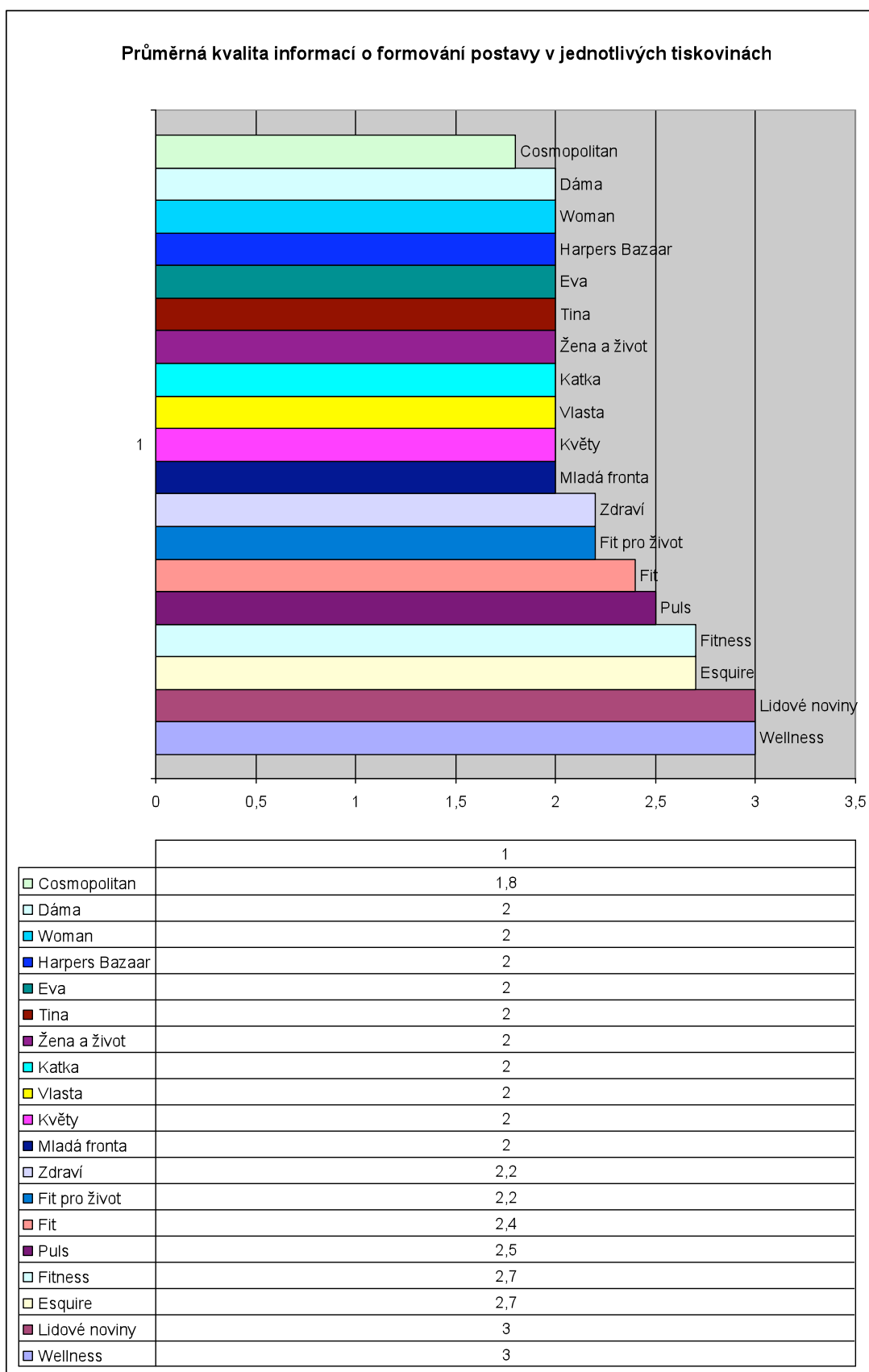
Druhou nejčastější informací uváděnou v člancích bylo redukování tělesné hmotnosti pomocí racionální výživy. Články většinou nabízely nejrůznější škálu diet a dietetických programů. Nejčastěji zmiňovaly potřebu snížit příjem tuků a zařadit do jídelníčku více ovoce a zeleniny.

Fialová shrnuje zjištěné informace z uváděného výzkumu českého tisku takto:

„Celkově nejvíce informací, které se vztahují k formování postavy obsahovaly měsíčníky Cosmopolitan, Fitness a Wellness. V případě Cosmopolitanu však jejich kvalita byla nízká. Další dva jmenované měsíčníky patří mezi tituly s nejkvalitnějšími informacemi týkajícími se tvaru postavy. Mezi týdeníky zaujímá první místo Katka, která však prezentovala několik chybných informací, a druhé časopis Tina, který sice neobsahoval chybné informace, ale ani informace odborné. Srovnáme-li týdeníky a měsíčníky, měsíčníky vítězí jak v počtu informací, tak v jejich kvalitě.

Média přináší dostatek informací, ale jejich značnou část tvoří reklamy, jejichž cílem je nabídnout a prodat zboží a tomu odpovídá i obsah sdělení, který se omezuje na chválu, či konstatování pro prodej důležitých jevů, ale jiné informace mohou být v těchto případech záměrně zamlčeny.“ (Fialová 2001)

Graf 1

Tabulka 1

Informace o formování postavy v českém tisku

Noviny, časopisy	Pohybová aktivita	Výživa	Oblečení	Chirurgické zákroky
Mladá fronta	0/1	0/0	1/0	0/0
Právo	0/0	0/0	0/0	0/1
Lidové noviny	0/0	0/0	1/0	1/1
Večerník Praha	0/1	1/0	0/0	0/0
Vlasta	3/5	3/0	0/0	0/0
Katka	2/6	3/3	2/2	0/0
Květy	0/0	0/2	0/2	0/0
Žena a život	0/1	0/0	1/1	0/0
Tina	0/3	5/1	3/4	0/0
Fit	7/2	3/4	1/0	0/0
Puls	2/13	1/0	0/0	1/1
Eva	1/0	2/0	0/0	0/0
Zdraví	0/11	0/2	0/0	0/0
Fitness	16/7	2/0	0/0	2/0
Woman	6/0	0/0	1/0	0/0
Fit pro život	10/2	2/2	0/0	0/0
Wellness	10/7	7/0	0/0	0/0
Cosmopolitan	27/0	3/2	0/0	0/0
Harper`s Bazaar	0/0	2/0	1/0	2/0
Dáma	0/2	0/0	0/0	0/0
Esquire	7/3	0/1	0/0	0/0
Celkem (L/K)	91/64	34/17	11/9	6/3

10 Vzájemný střet a protiklady Biblického a mediálního pohledu na lidské tělo

Pokud máme posoudit v čem se od sebe liší pohled Písma svatého na lidské tělo a současný mediální obraz lidského těla, je nutné brát v potaz historickou a kulturní zkušenost lidstva a jeho hodnotový systém.

V knihách Písma svatého je jasný a nepřehlédnutelný důraz, kladen na symbiózu mezi „duchem a tělem“. Člověk je plně obrácen k Bohu nebo k hříchu a tuto skutečnost si plně uvědomuje v jednání a vazbách s lidmi a společností. Naproti tomu současná materiální společnost jakoby Boha vytlačila a jeho poselství se jí jeví spíše jako překážka v klidném a pohodlném způsobu života. Kvalitu života pak hodnotí podle společenského postavení či materiální zabezpečení, k čemuž mu právě tělo slouží jako nejvhodnější prostředek k dosažení vytčených cílů. Dá se říci, že se lidé naučili své tělo „konzumovat“, důraz potom kladou spíše na souznění „těla s duchem“. Duchovno se ze života současné společnosti pomalu a postupně vytrácí, a tělo už není prostředkem dosažení komunikace s Bohem na cestě ke spáse, nýbrž estetický objekt určený k obdivu a prožívání slasti.

Pohled na krásu lidského těla spojenou s duší a její porovnání, vyjádřil krásnými slovy ve svém článku prof. Rethmann:

„Když hovoříme o kráse těla, pak máme na mysli tuto zkušenost: Krása duše se zrcadlí v těle. Čistota, upřímnost, radost člověka může rozzářit celé tělo. I staré tělo může okouzlejícím způsobem vyzařovat krásu, jestliže se v něm odhaluje člověk ve své kráse duševní a ve své síle charakteru. Tehdy spatřujeme krásu jeho duše způsobem, jak vrásky vykreslují jeho tvář, jak jeho ruce vypravují příběh života, jak jeho oči planou očekáváním nebo náklonností a přízni. Tělesná krása mužských nebo ženských fotomodelů, které odpovídají ideálu krásy své doby, může naopak působit děsivou prázdnotou. Často se jeví zvláštním způsobem tělesně atraktivně, a přesto cize a odpudivě.“ (Rethmann; Důstojnost těla a zranitelnost duše)

Závěr

Bůh stvořil člověka podle obrazu svého, proto každý člověk je krásný! Obdivujeme se modelkám a hercům, když přitom v naší blízkosti nevidíme opravdovou krásu v člověku s otevřeným srdcem a duší jež nám otevře zrak. Je stále s podivem, když vám někdo popisuje nejhezčí ženu nebo muže, kterého kdy viděl, přitom každá matka řekne, že nejkrásnější je na světě její dítě. Proto krása sama o sobě je tak abstraktní pojem, že ideál krásy už snad hraničí s absurditou. Během tvorby této práce jsem se zamýšlel zda mám nějaký „typ“ krásy ženy či muže, a musím říci že ano mám, ale nejsem schopen jej popsat, stejně jako apoštol Pavel nebo Tomáš Akvinský, nemohu oddělit od těla duši, která dělá člověka člověkem a lidské tělo dělá krásným.

Rozumím tomu, že se někdo snaží své tělo udržet ve stavu, který mu vyhovuje, dokonce dbát na zdraví těla a jeho odolnost a sílu podporují, uznávám a doporučuji. Co však nechci pochopit je současná snaha svá těla měnit pomocí chirurgických zákroků, kterým jsme se naučili říkat „estetická medicína“, či zkrášlovat svá těla tetováním, které natrvalo promlouvá k okolnímu světu.

Dnešní starost člověka o estetiku těla hraničí s posedlostí a s tím se ze společnosti vytrácí nejenom duchovní stránka lidské podstaty, ale i zdravý rozum. Pojďme si společně navzájem stále častěji říkat: jsi krásný nebo krásná, ale ne pro tvůj nový účes, ale pro úsměv, který mi věnuješ. A nezapomínejme, že ta pravá krása nás teprve čeká.

Seznam použité literatury

Prameny

Bible, český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1995.

FIALOVÁ Ludmila: Body image jako součást sebepojetí člověka, Praha: Karolinum, 2001.

NOVOTNÝ Adolf: Biblický slovník.R – Ž, Praha: Kalich 1992.

PESCHKE Karl-Heinz: Křesťanská etika, Praha: Vyšehrad, 1999.

SPINSANTI Sandro: Tělo, in: Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 6. vyd., 1004–1020.

Literatura

FIALOVÁ Ludmila: Moderní body image: jak se vyrovnat s kultem štíhlého těla, Praha: Grada, 2006.

LEHMANN Karl: Zapomenuté pravdy o smyslu těla, in: Teologické texty 6/4 (1995), 113–115.

LUKEŠOVÁ Anna: Teologie těla a lidská sexualita, in: Theologická revue 20/1 (1987), 20–26.

RETHMANN Albert-Petr: Důstojnost těla a zranitelnost duše, in: Salve č. 2 (2007), 11–19.

SALAJKA Milan: Člověk, in: Theologická revue č. 3 (1996), 33–34.

Internetové zdroje

Feministická skupina 8. Března: Žena a média, <http://www.anabell.cz/index.php/clanky-a-vase-pribehy/poruchy-prijmu-potravy/16-ideal-krasy/217-ena-a-media>, (22.6.2010).

Muži živí rodinu, do péče o děti a domácnost se zapojují málo: www.marketingovenoviny.cz, (22.6.2010).

Co je a kdo je mé tělo?: Daniel Ange, www.vira.cz, (22.6.2010).

Annotation

The ideal of the human body and it's portrayal in the media

The bachelor thesis named „The ideal of the human body and it's portrayal in the media“ compares the differences between the approach to the human body in the Holy scripture and modern media, how the media presents it, especially in women's magazines. This also points to more serious problems, which can be caused by the portrayal of the human body presented in modern media.

Key words: Ideal, human body, person, media, the beauty, the Holy scripture